

Burenregeling A16

Hoe omwonenden hun woning kunnen verbeteren
met de opbrengst van windmolens

Juli 2021

Programma Sociale Innovatie in de Energietransitie
Mogelijk gemaakt door provincie Noord-Brabant en Enpuls

Inhoudsopgave

Over SIE	3
Inleiding	4
Tijdslijn	5
Betrokken partijen en organisaties	5
“Soms hoor ik ze zachtjes zoemen”	6
Het ontstaan van de Burenregeling	7
Sociaal.....	8
“Mensen persoonlijk spreken”	8
“Ontzettend boos”	10
Financieel.....	10
Technisch.....	11
Pilot.....	12
“Overheid moet verandering van binnenuit de samenleving mogelijk maken”	13
Governance	13
“Laat het betrekken van mensen niet alleen aan marktpartijen over”	14
Rol van projectontwikkelaars	14
“Beter een goede buur dan een verre vriend”	15
Rol van de gemeenten.....	15
Dilemma’s bij het voorbereiden en uitvoeren van de Burenregeling.....	16
Conclusies en aanbevelingen	18
Bronnen	19

Over SIE

De energietransitie lijkt vaak over techniek en financiën te gaan, maar dat is niet de hele waarheid. Het gaat in de kern over mensen en over sociale processen. Om meer ervaring op te doen met sociale innovatie is het programma Sociale Innovatie in de Energietransitie (SIE) opgezet. Dit programma wordt financieel mogelijk gemaakt door de provincie Noord-Brabant en Enpuls (onderdeel van Enexis).

Het programma SIE heeft de afgelopen jaren zo'n 16 pilotprojecten ondersteund, die vooruitlopen op de ontwikkelingen in de energietransitie. Uitgangspunt is de vraag hoe de energietransitie teruggebracht kan worden naar de menselijke maat; terug naar het perspectief van de inwoners.

De pilots lopen sterk uiteen: van klein, zoals het helpen van individuele woningeigenaren bij het opstellen van een verduurzamingsplan, tot groot zoals windenergie in West-Brabant. De onderwerpen zijn net zo divers als de energietransitie zelf: energiebesparing, zonneweides, windmolens en warmte, om er maar een paar te noemen.

In de pilots staan vier thema's centraal voor de inwoners: techniek, betaalbaarheid, wetten en regels en gedrag. Voor de overheid en burgerinitiatieven komen daar nog bij: governance en wet- en regelgeving. Binnen de pilots wordt onderzocht hoe al deze facetten verenigd kunnen worden in uitvoerbare plannen. Van ambities naar doen.

Inleiding

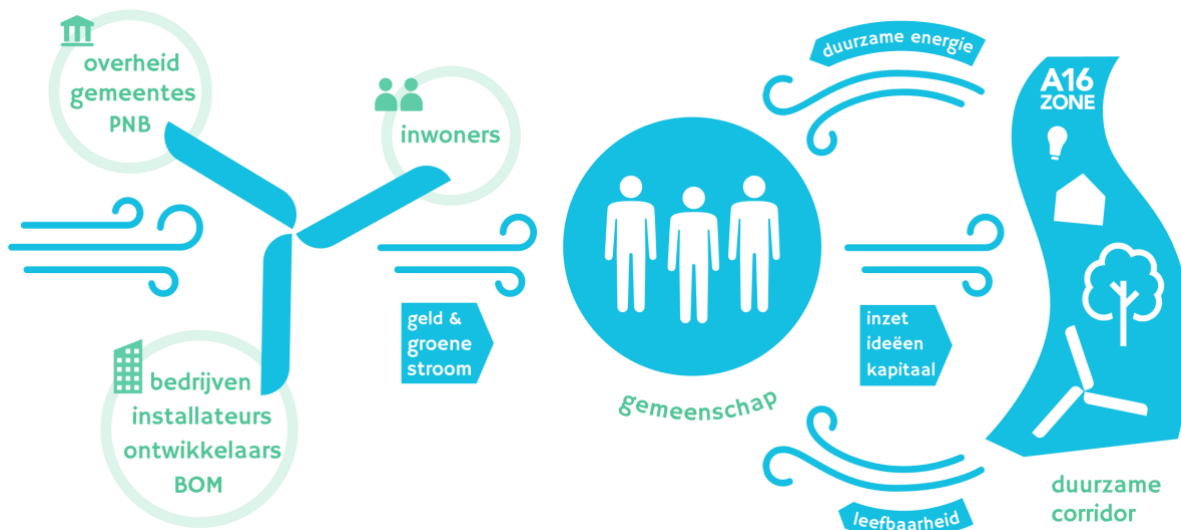
Als de overheid toestemming geeft voor het plaatsen van windmolens, hebben de omwonenden vaak het nakijken. Ze worden geconfronteerd met een veranderend landschap en soms ook met slagschaduw en geluidsoverlast. Kortom, zij hebben de overlast terwijl anderen de winsten opstrijken. Kan dit anders? Kunnen de baten uit windenergieprojecten ook aangewend worden om het leven van de omwonenden te verbeteren? Natuurlijk kan dat. Dit laat het windenergieproject langs de A16 zien. In West-Brabant komen 28 windmolens tussen de Moerdijkbrug en de Belgische grens. De molens produceren straks jaarlijks evenveel schone stroom als ruim 100.000 huishoudens gebruiken. En de omwonenden delen mee in het rendement.

Bij de ontwikkeling van dit grote windproject werken bewoners, organisaties, ontwikkelaars en overheden samen. De overheid pakte in een vroeg stadium de regie. Al voordat bekend was waar de molens zouden komen, werden omwonenden uitgenodigd om mee te denken. Zo kregen ze veel tijd en ruimte om over de plannen na te denken en hun ideeën in te brengen.

Er werd besloten dat 25 procent van het rendement uit de windparken ten goede komt aan de lokale omgeving door die te investeren in lokale projecten om energie te besparen of op te wekken. Er is een ruimhartig financieel aanbod gedaan aan de mensen die het meeste last krijgen van de windmolens: de Burenregeling. De 'buren' krijgen een financiële vergoeding waarmee ze hun huis kunnen verduurzamen met bijvoorbeeld extra isolatie, (drie)dubbel glas, zonnepanelen of een warmtepomp. Het doel is de direct omwonenden daarbij zoveel mogelijk te ontzorgen. Ze krijgen maatwerkadvies en begeleiding bij het verbeteren van hun woning.

Deze bijzondere bovenwettelijke regeling is zonder dwang van de overheid tot stand gekomen en vergrootte de acceptatie van windenergie. In dit verslag laten we zien hoe dat proces verliep.

Dit verslag maakt deel uit van een reeks verslagen van de pilots in het programma Sociale Innovatie in de Energietransitie. Van deze pilot is ook een handleiding beschikbaar. Deze is terug te vinden op [www.energiewerkplaatsbrabant.nl.]

Tijdslijn

2011	Regionaal bod Windenergie incl. A16 zone van 21 gemeenten in West Brabant in het kader van nationale doelstelling Windenergie op land in 2020.
2015	Eerste 3 windmolens op bedrijventerrein Hazeldonk gerealiseerd door gemeente Breda met 1 miljoen euro obligatie-uitgifte voor bewoners.
December 2015	Gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert tekenen convenant Windenergie A16 op 1 december 2015.
April 2017	Green Deal Windenergie A16 wordt op 20 april 2017 ondertekend door ontwikkelaars, gemeenten Breda, Drimmelen, Moerdijk en Zundert, Provincie Noord-Brabant en andere stakeholders, 20 april 2017.
Zomer 2017	Informatieavonden met bewoners en klankbordgroep over Windmolens en uitwerking Burenregeling.
Oktober 2017	Principes Burenregeling vastgesteld door wethouders en gedeputeerden in stuurgroep voor omwonenden van nieuwe en bestaande windmolens op Hazeldonk.
Oktober 2017	Voorkeurlocaties voor 28 nieuwe windmolens vastgesteld door Gedeputeerde Staten.
Juni 2020	Bekendmaking Burenregeling via informatieavonden voor gerechtigden.
Begin 2020	Pilots Burenregeling gestart in 13 woningen, voorgefinancierd door BOM Renewable Energy (voorheen Energiefonds Brabant).
December 2020	Raad van State doet uitspraak op 2 december 2020: plan Windmolens A16 onherroepelijk. Dit betekent zekerheid dat de windmolens er komen en dat de Burenregeling doorgaat. BOM Renewable Energy is hiermee bereid ook de maatregelen overige woningen voor te financieren.
Vanaf 2023	Eind 2022 moeten de molens gaan draaien. Vanaf het moment dat de windmolens een jaar draaien betalen exploitanten elk jaar 50 cent per opgewekte megawattuur voor de burenregeling. De pot wordt evenredig verdeeld over alle deelnemers voor het verbeteren van hun woning.

Betrokken partijen en organisaties

- Participatiefonds A16, (PFW): uitvoerder van de Burenregeling
- BOM Renewable Energy, voorheen Energiefonds Brabant: aandeelhouder van Energie A16
- Werkeenheid Energie A16: informeel samenwerkingsverband van gemeenten, lokale stichtingen en dorps- en wijkraden
- Klankbordgroep Wind A16: breed overleg met alle betrokkenen en omwonenden
- SIE, programma Sociale Innovatie in de Energietransitie: opdrachtgever voor de ontwikkeling van de Burenregeling
- Duurzame Financiering Energie A16: verstrekt het voorschot aan deelnemers om hun huis te verduurzamen
- Susteen, marktpartij verantwoordelijk voor advisering, voorbereiding, uitvoering energiemaatregelen
- Projectontwikkelaars: Goede Buren, Vattenfall, Pure Energie, Eneco, Verhoef, Izzy Projects, Waaijbergen en BCT
- NWEA, Nederlandse WindEnergie Associatie, branchevereniging van de windsector.

Jac Segers maakte zijn huis duurzaam met de Burenregeling:

“Soms hoor ik ze zachtjes zoemen”

“Bij oostenwind hoor ik ze soms zachtjes zoemen. En als ik de straat uitloop, zie ik ze staan: net over de grens in België zijn het er een stuk of twaalf, hier in Hazeldonk drie en er komen er nog een stuk of acht. Je went er wel aan, al die windmolens. Ik begrijp goed dat we niet zonder windenergie kunnen, maar ik vind ook dat je rekening moet houden met de omwonenden. Dat is hier uitstekend geregeld.”

Jac Segers (68) uit Galder is een van de eersten die gebruik maakte van de Burenregeling A16. Als naaste omwonende van de windmolens kreeg hij vijftienduizend euro om zijn woning te verduurzamen. Van dat geld schafte hij een nieuwe CV-ketel met warmtepomp en zonneboiler aan. Ook verving hij zijn oude dubbele glas door supergoed isolerend HR++-glas. Alle kosten zijn al terugbetaald en de investering blijft uitkeren: “Ik merk het niet alleen aan mijn energierekening, maar ook aan het comfort in huis. De warmte blijft veel beter binnen.” De Burenregeling is een groot cadeau, vindt Jac. “Je krijgt geld om je huis echt duurzaam te maken en dat levert weer geld op omdat je minder stookt. Dankzij de Burenregeling leveren de windmolens twee keer winst op voor het klimaat.”

Het ontstaan van de Burenregeling

De Burenregeling, onderdeel van het project Wind A16, is een financiële vergoeding voor omwonenden op 156 adressen bij de nieuwe windmolens aan de A16. Omdat de windmolens dicht bij hun huis komen te staan, krijgen zij naar schatting € 1.100,- per woning per jaar, zo lang de molens draaien. Dit bedrag moeten ze gebruiken om hun huis te verduurzamen. Het geld is afkomstig uit de opbrengsten van de windmolens. Ook kunnen deelnemers een voorschot van vijftienduizend euro krijgen.

De ontwikkelaars dragen jaarlijks 50 cent per megawattuur (= 1.000 kWh) opgewekte stroom af. Gemiddeld levert dat zo'n 170.000 euro per jaar, bestemd voor de Burenregeling. De deelnemers aan deze regeling komen in aanmerking voor een energiescan, een maatwerkadvies en financiering van maatregelen die leiden tot een lagere energierekening.

De regeling komt voort uit de behoefte van omwonenden, overheden en initiatiefnemers om de lusten en lasten van windenergie goed te verdelen. Niet alleen vanwege de impact van windmolens op de leefomgeving, maar ook omdat er in het gebied al sprake is van omgevingsgeluid van Rijksweg A16 en de nabijgelegen spoorwegen (HSL en Prorail).

De Burenregeling is bedacht en uitgevoerd door de Werkeenheid Energie A16, het informele samenwerkingsverband waarin vertegenwoordigers van de overheid en omgeving samenwerken om de energietransitie in het gebied te versnellen. Om formeel naar buiten te kunnen treden, is het ParticipatieFonds Wind A16 B.V. ingericht, kortweg Energie A16 genoemd. Het fonds is de formele uitvoerder van de Burenregeling. Het ontvangt de afdracht van de ontwikkelaars en zorgt voor uitkering aan de deelnemers volgens de voorwaarden van de regeling.

De bewoners zijn als volgt bij de regeling betrokken:

1. Zij werden per brief uitgenodigd voor een informatieavond.
2. Zij registreerden zich voor de regeling en ondertekenden een overeenkomst.
3. Ze konden zelf een gratis online energiescan uitvoeren.
4. Daarna konden ze kiezen voor een maatwerkadvies door Energie A16 of om zelf een advies te regelen. De kosten konden ze door Energie A16 laten voorschieten of zelf voorschieten.
5. Vervolgens zijn de maatregelen uitgevoerd en opgeleverd (of bewoners kunnen dit zelf regelen).
6. Tot slot: de deelnemers krijgen jaarlijks een vergoeding uitgekeerd door Energie A16 als ze de kosten zelf hebben voorschoten.

Figuur 1: Stappenplan voor het verduurzamen van de woning met de Burenregeling.

Sociaal

De Burenregeling is door het projectteam van vijf personen zorgvuldig uitgewerkt en afgestemd met alle betrokkenen: omwonenden, de bestuurders van gemeenten en provincie, een brede klankbordgroep en de Werkenheid Energie A16, het informele samenwerkingsverband van gemeenten, lokale stichtingen en dorps- en wijkraden. Pas na een gedegen voorbereiding werd de regeling bekend gemaakt.

“Mensen persoonlijk spreken”

“In plaats van een standaardvergadering met een voorzitter over de windmolens kozen we ervoor om mensen persoonlijk te spreken. We liepen tijdens de drukbezochte avonden met wel vijftientig man rond. We hadden allerlei specialisten meegenomen op het gebied van geluid, slagschaduw, natuur en milieu. Ook waren er wethouders en gedeputeerden aanwezig. Voor ons was het belangrijk om mensen te vertellen dat er naast lasten ook lusten in het gebied terecht zouden komen. En het liefst voordat de provincie de voorkeurslocatie voor de windmolens zou bepalen, want dan start de formele planprocedure met de mogelijkheid voor een zienswijze, bezwaar en beroep.”

Martijn Messing, manager van het programma SIE en adviseur bij de bewonersavonden.

Bekendmaking

De juiste doelgroep bereiken

De avonden van de provincie en de georganiseerde workshops over de ontwikkeling van windenergie rond de A16 werden weliswaar drukbezocht, maar lang niet alle mensen die het

dichtst in de buurt van een geplande windmolen wonen, werden bereikt. Daarom stuurde het projectteam een brief naar alle adressen die in aanmerking kwamen voor de Burenregeling, circa 160 stuks. Vanwege de privacywetgeving konden de bewoners niet persoonlijk worden aangeschreven. Iedereen kreeg een unieke code om zich digitaal te registreren en een uitnodiging voor de informatiebijeenkomsten. Bij de bijeenkomsten konden mensen zich ook ter plekke registreren, want niet iedereen blijkt digitaal onderlegd. De eigenaren die in de eerste ronde nog niet geregistreerd waren, werden achterhaald via het Kadaster en kregen alsnog een brief. Zo werd ook duidelijk welke woningen verhuurd werden en waar de eigenaar woonde. Dit was belangrijk omdat de eigenaar die een pand verhuurt, samen met de bewoner het contract moet tekenen. Er zijn later extra avonden georganiseerd voor de mensen die er de eerste keer niet bij konden zijn. Zij kregen een herinneringsbrief.

Resultaat van deze bekendmakingsprocedure: 80% van de rechthebbenden heeft zich eind 2020 geregistreerd, waarvan de helft naar een van de informatieavonden kwam.

Bijeenkomsten voor direct omwonenden over participatie

De eerste avond met direct omwonenden verliep goed. Het was net na de zomervakantie in 2017 in café De Elsakker in Prinsenbeek. De groep was klein, bewoners waren goed op de hoogte. De tweede bewonersavond verliep totaal anders. In de kantine van Hoeve Galderzicht, een manege in Breda vlakbij de snelweg, kwamen ongeveer zestig bewoners bij elkaar. De meesten woonden rond het cluster Hazeldonk/Zundert, waar al windmolens staan. Die avond liep bijna uit de hand. Drie mensen waren heel dominant aanwezig en boos over de overlast van bestaande windmolens. Zij gingen fel in tegen de ambtenaar van de provincie. De sfeer in de hele groep werd grimmig. Iemand riep: "Asociale participatie!!!"

Onvrede en oud zeer

De avond werd afgesloten met de afspraak om een week later weer bij elkaar te komen, op zelfde plaats en tijd. Deze keer zonder de provincie.

Oud zeer bleek een belangrijke oorzaak van de onvrede en van het verlies van vertrouwen in de overheid:

- De aanleg van HSL die dwars door het gebied snijdt en waarvan het geluidsprobleem op 61 Bredase woningen pas in 2019 door het Rijk werd erkend.
- Het regionale windbod uit 2011 van West-Brabant, dat door de provincie is opgenomen in het provinciale bod aan het Rijk. Gemeentebesturen wilden de regie in handen houden en in het regionale bod werd de A16 zone tot belangrijk zoekgebied verklaard.
- Drie windmolens op het bedrijventerrein van Hazeldonk die al in 2015 gerealiseerd zijn en de vele windmolens net over de grens in België.
- De almaar toenemende verkeersdrukte op de A16, met vooral veel vrachtverkeer.

“Ontzettend boos”

“Je kunt niet om de emoties van mensen heen. Mensen willen hun verhaal kwijt: over het HSL-geluid, over de A16, over de bestaande windmolens op Hazeldonk. Tijdens een bewonersavond sprak ik een echtpaar dat net een huis had gekocht in het buitengebied en niet wist dat er windmolens zouden komen. Enkele mensen stonden voor me te huilen. Ze waren ontzettend boos op de overheid. Je probeert erachter te komen wat mensen vragen en willen, hoe je ze kan helpen. Op dat moment kon ik weinig anders doen dan oprecht luisteren naar wat mensen meemaken.”

Jurgen Roovers verantwoordelijk voor de lokale participatie.

Rustige avond

Bij de volgende bijeenkomst was bijna iedereen er weer. Deze keer met specialisten van het adviesbureau. Zo tumultueus als de eerste avond was, zo kalm verliep deze avond. Iedereen luisterde aandachtig. De avond leverde niet alleen alle antwoorden voor bewoners op, maar zorgde ook voor veel input voor het Programma van Wensen van Lokale Participatie dat namens de Werkeenheden is aangeboden aan ontwikkelaars en de provincie. Vrijwel alle circa dertig wensen van de omwonenden, waaronder de Burenregeling, zijn gehonoreerd. Het ontwerp voor de Burenregeling is ook voorgelegd aan de brede klankbordgroep Wind A16, met daarin mondige bewoners, vertegenwoordigers van wijk en dorpsraden, gemeenten, buurtschappen, ZLTO, natuurverenigingen en tegenstanders die zich hadden verenigd. Deze grote, divers samengestelde groep stemde unaniem in met het ontwerp van de Burenregeling.

Opvallend is dat diverse bewonersavonden over de Burenregeling met applaus eindigden.

Financieel

Van de 28 windmolens wordt een deel van de opbrengst ingezet voor de omwonenden. Naast de Burenregeling voor direct omwonenden, wordt 25% van de rendement uit de windmolens geïnvesteerd in lokale energieprojecten. De basisafspraken hierover zijn vastgelegd in een overeenkomst ([green deal](#)) tussen de projectontwikkelaars, de provincie, betrokken gemeenten en stakeholders zoals wijk- en dorpsraden, Waterschap en Rijkswaterstaat.

Voor de Burenregeling is uitgegaan van de zogenoemde NWEA-bijdrage: een afdracht ter hoogte van 50 cent per megawattuur geproduceerde windstroom. NWEA staat voor Nederlandse WindEnergie Associatie, de branchevereniging van de windsector die een gedragscode voor de leden hanteert. Deze gedragscode stamt uit 2016 en wordt sindsdien bij ieder windmolenproject in Nederland toegepast.

De specifieke uitwerking in de Burenregeling langs de A16 is uniek. Afhankelijk van de productie komt jaarlijks naar schatting 170.000 euro voor de omwonenden beschikbaar. Dit geld wordt jaarlijks verdeeld onder de deelnemers voor het verduurzamen van hun woning. Per woning komt jaarlijks een bedrag van ongeveer 1.100 euro beschikbaar. Deelnemers

kunnen kiezen om de kosten van de maatregelen zelf voor te schieten. Ze worden dan voor maximaal dat bedrag terugbetaald uit het bedrag dat jaarlijks per woning beschikbaar komt. Of ze kunnen kiezen voor een voorschot van maximaal 15.000 euro. Hiervoor biedt Energie A16 in samenwerking met het BOM Renewable Energy (voorheen Energiefonds Brabant) een voorschotregeling aan.

Met de Burenregeling profiteren ook mensen met een smalle beurs omdat ze vooraf niets hoeven te investeren. Het voorschot wordt terugbetaald uit de jaarlijkse bijdragen. BOM Renewable Energy neemt het risico over, dat wil zeggen dat de bewoners het voorschot niet hoeven terug te betalen als de opbrengst uit de windmolens lager uitvalt.

Voorschot aanvragen of zelf voorschieten:

De Burenregeling levert de deelnemers zo'n 1.100 euro per jaar op. Als een buur zonnepanelen zou willen leggen met een investering van 4.400 euro dan moet hij vier jaar 'sparen' of de installatie met eigen geld voorschieten. De buur met eigen geld heeft dan een groot voordeel omdat hij niet eerst hoeft te sparen en direct zijn energierekening kan verlagen. Om iedereen de mogelijkheid te bieden direct te starten, is een voorschot mogelijk gemaakt. Daarvoor is Duurzame Financiering Energie A16 opgericht, een zogeheten ESCo die het voorschot verstrekt. Duurzame Financiering Energie A16 ontvangt vervolgens de jaarvergoeding uit de windparken totdat het voorschot plus een renteopslag van 3,75% is terugbetaald.

Technisch

Selectie van rechthebbenden

De direct omwonenden zijn geselecteerd op basis van een geluidscontour rond de windmolens: het zijn de bewoners die te maken krijgen met een geluidsoverlast van meer dan 42 dB Lden, gemeten aan de buitenmuur (voor deur). Lden staat voor het gemiddelde van 'day-evening-night'. Deze geluidsgrens is goed uitlegbaar. Omdat geluid in dit gebied zo'n dominant thema is, is de cumulatieve geluidscontour van 42 decibel voor bestaande en nieuwe windmolens als grens gekozen. Zo kan duidelijk worden uitgelegd waarom bewoner A wel en B niet mag meedoen.

De woningen binnen de geluidscontour liggen verspreid langs de A16 in de gemeenten Alphen-Chaam, Breda, Drimmelen, Moerdijk, Zundert en het Belgische Hoogstraten. Geluid kent immers geen grenzen. Er is geen onderscheid gemaakt tussen bedrijfswoningen, recreatiewoningen en woningen waar permanent gewoond wordt.

Bewoners op deze adressen zijn rechthebbenden. Zij kunnen kiezen uit:

1. Zelf regelen en voorfinancieren. Ze kunnen het geld later declareren al dan niet met maatwerkadvies voor de woning.
2. Volledige ontzorging, inclusief voorschot. Bewoners hoeven alleen maar te kiezen uit de energiemaatregelen die een energieadviseur voorstelt.

Vorbereiding

De regeling is pas bekend gemaakt na een grondige voorbereiding door het projectteam. Op dat moment waren alle benodigde materialen klaar, inclusief een digitaal loket: FAQ's, een brochure, de definitieve lijst met gerechtigde adressen, het contract tussen bewoner en Energie A16, de lijst met energiemaatregelen die vergoed worden en een administratiesysteem. Ook werd marktpartij Susteen geselecteerd om maatwerkadviezen te geven en de uitvoering van de energiemaatregelen te coördineren.

Pilot

Op 13 adressen is gestart met een pilot voor het verduurzamen van de woningen. Vooruitlopend op de uitspraak van de Raad van State kregen deze deelnemers de mogelijkheid om maximaal 15.000 euro per adres te investeren. Het financiële risico ligt bij BOM Renewable Energy. Ook als er geen windmolens komen, krijgen mensen de maatregelen vergoed. Nadat deze mogelijkheid was gecommuniceerd tijdens informatieavonden zijn de contracten getekend. Op alle adressen zijn maatwerkadviezen uitgebracht door Susteen. Ongeveer de helft van de deelnemers heeft een of meerdere maatregelen laten uitvoeren die in het advies waren opgenomen. De andere helft heeft na het advies zelf lokale installateurs benaderd.

Maatwerkadvies

Het energieadvies is op maat, maar globaal. De praktijk kan ingewikkeld zijn en soms is aanvullend onderzoek nodig. Ook daarin voorziet de Burenregeling.

Susteen is als adviseur en hoofdaannemer van begin tot eind verantwoordelijk voor de uitvoering. Tussen Energie A16 en de marktpartij zijn afspraken gemaakt over het opslagpercentage dat verrekend wordt bij de uitvoering van de maatregelen. Per maatregel is onderhandeld over deze opslag voor coördinatie met onderaannemers, garantie en risico.

De marktpartij heeft er financieel belang bij om zoveel mogelijk werk te laten uitvoeren. Dit mag echter niet ten koste gaan van de onafhankelijkheid van het advies. Energie A16 is verantwoordelijk voor financiële afrekeningen, inclusief een mogelijk voorschot. Het conceptadvies wordt daarom ter goedkeuring aan Energie A16 aangeboden. Als de deelnemer voor een voorschot kiest, wordt het advies gebruikt voor de verantwoording.

Veel aanvullende vragen

Zoals verwacht zijn er veel aanvullende vragen voordat bewoners hun maatregelen kiezen. Aanvullend onderzoek apart wordt apart verrekend en komt ten laste van de vergoeding van de bewoner. Soms is er discussie over de onderdelen die ten laste van de vergoeding mogen komen.

De vraag is in welke mate Energie A16 de bewoners moet ontzorgen. De marktpartij heeft commerciële belangen, dus daar moet op gelet worden. Bewoners krijgen de vergoeding en mogen daar zelf ook verantwoordelijkheid voor nemen. Niet iedere bewoner kan dit.

“Overheid moet verandering van binnenuit de samenleving mogelijk maken”

“Ik ben ervan overtuigd dat de energietransitie alleen slaagt als de verandering van binnenuit de samenleving tot stand komt. De overheid moet wel meer regie pakken om dat mogelijk te maken. Anders gebeurt er te weinig en het gaat al veel te langzaam.”

Derk Hueting, projectleider van de Burenregeling werkt al geruime tijd als zelfstandige in de energietransitie.

Governance

Organisatie en financiering

Participatiefonds Wind A16 BV (PFW) is de formele uitvoerder van de Burenregeling, naar buiten toe bekend als Energie A16. BOM Renewable Energy is 100% aandeelhouder van PFW en financiert PFW gedurende de ontwikkeling en bouw van de windmolens. Naast de financiering van het 25% belang in de windparken financiert BOM Renewable Energy via PFW ook alle organisatiekosten voor de Burenregeling en het voorschot via Duurzame Financiering Energie A16.

Diverse stakeholders uit de omgeving van de windmolens werken samen in de Werkeenheid Energie A16. Dit is een informeel samenwerkingsverband van de gemeenten Moerdijk, Drimmelen, Breda en Zundert, drie lokale stichtingen in Moerdijk, Drimmelen en Zundert en vier dorps- en wijkraden in Breda. Ook de provincie Noord-Brabant en BOM Renewable Energy maken onderdeel uit van de Werkeenheid, maar zij hebben een faciliterende rol. De andere partijen bepalen gezamenlijk het beleid en BOM Renewable Energy houdt als aandeelhouder van PFW toezicht op de uitvoering. Voor elke gemeente is hiervoor een samenwerkingsovereenkomst gesloten.

Voor de samenwerking heeft PFW een extern projectleider, een communicatieadviseur en een adviseur aangetrokken. Ook zijn twee aparte marktpartijen in het leven geroepen: een voor de administratie en een voor maatwerkadvies, uitvoering en garantie op de maatregelen.

Rol van de provincie

De provincie Noord-Brabant heeft het initiatief genomen voor een gecoördineerde aanpak van de windprojecten in de A16 zone. Dit om ervoor te zorgen dat de lasten en lusten eerlijk verdeeld worden en om ervoor te zorgen dat alle betrokken gelijk behandeld worden, onafhankelijk van de locatie en de gemeentegrenzen.

De provincie is verantwoordelijk voor de planprocedure van de windmolens en heeft maar liefst 23 alternatieve opstellingen laten uitwerken. Hiervan is ongeveer de helft nader onderzocht.

De doelgroep was groot, alleen al in Breda werden huis aan huis meer dan 22.000 uitnodigingen verspreid om de komst van de windmolens in het gebied bekend te maken. Informatiebijeenkomsten van de provincie werden dan ook drukbezocht. Bijeenkomsten in 2016 en 2017 met meer dan 500 aanwezigen waren geen uitzondering.

De kernboodschappen waren:

- De windmolens komen er, minimaal 100 megawatt.
- De overheid zoekt de beste plekken, de provincie neemt het locatiebesluit.
- We gebruiken voor dit project een unieke vorm van sociale participatie waarvoor de gemeenten verantwoordelijk zijn.

De focus van de provincie lag lang op het ruimtelijk spoor en nog niet op participatie, wat op zich logisch was. Provincie is bevoegd gezag voor het Provinciaal Inpassingsplan met bijbehorende onderzoeken, de vergunningen en de planschade procedure. Provinciale staten gaf de gedeputeerde opdracht om de participatie te borgen. Daarmee werd de inzet van BOM Renewable Energy mogelijk gemaakt.

Soms liepen de emoties van omwonenden hoog op. Om dat in goede banen te leiden, koos de provincie meestal voor een combinatie van inloop (dus niet plenair met een voorzitter) en een-op-een contact. Er was goed gekeken naar ervaringen met andere windprojecten in Nederland.

“Laat het betrekken van mensen niet alleen aan marktpartijen over”

“Mensen accepteren niet meer van de overheid als er wordt ingegrepen in hun directe leefomgeving. De formele inspraakprocedure is niet meer toereikend. Ze willen gehoord worden en betrokken worden. Dat kun je niet alleen aan marktpartijen over laten. Door goed te luisteren naar bewoners, ze te betrekken en door te laten zien dat je er als vertegenwoordiger van een gemeente of provincie ook wat mee doet.”

Jurgen Roovers verantwoordelijk voor de lokale participatie.

Rol van projectontwikkelaars

De 28 windmolens worden gebouwd in vijf clusters door verschillende projectontwikkelaars: Goede Buren, Vattenfall, Pure Energie, Eneco, Verhoef, Izzy Projects, Waaijenberg en BCT. De ontwikkelaars hebben een Green Deal afgesloten met de provincie. Zij committeren zich aan een jaarlijkse donatie van 50 cent per opgewekte megawattuur voor uitvoering van de Burenregeling. Ook dragen zij 25 procent van de opbrengst van de windmolens over aan een lokaal energiefonds voor lokale energieprojecten. Hiermee vergroten zij het draagvlak onder de omwonenden voor windenergie. De provincie kon de Green Deal niet afdwingen, maar de betrokken projectontwikkelaars hebben de deal vrijwillig ondertekend.

“Beter een goede buur dan een verre vriend”

“Mensen zitten meestal niet te wachten op een stel windmolens in hun eigen achtertuin. Maar als het niet anders kan, is het goed om er iets aan te hebben. Met 50 cent per opgewekte megawattuur kunnen de directe burens hun huis isoleren, energie opwekken en duurzame apparatuur kopen. Het is uniek dat opbrengsten van windmolens op deze manier besteed worden aan meer duurzaamheid. Daar ben ik echt gecharmeerd van. De Burenregeling is daarmee een mooi voorbeeld voor andere windprojecten.

“De Burenregeling ontstond toen de gemeenten Drimmelen en Moerdijk ons een vergunning verleende om zes windmolens te bouwen. De bewoners maakten zelf een verdeling voor een financiële regeling, onder andere op basis van afstand tot de turbines. Uit gesprekken met de omwonenden, de provincie Noord-Brabant en de gemeente Drimmelen is dit plan toen verder uitgewerkt. En door de provincie gebruikt als blauwdruk voor de rest van zone.

“Prettig was dat de bewoners open stonden voor gesprekken met ons. Daardoor hebben we goede afspraken kunnen maken. Zo zorgen we er bijvoorbeeld ook voor dat er geen slagschaduw op de gevels van hun woningen valt. Dan zetten we de molens stil.

“Het klinkt misschien vreemd dat je een deel van je opbrengst weggeeft aan omwonenden. Dat zie je bedrijven inderdaad niet vaak doen. Maar wij willen graag een goede buur zijn. Voor ons geldt: samen uit samen thuis.”

Erik van Norren is als omgevingsmanager voor Vattenfall betrokken de bouw van zes windmolens bij Moerdijk

Rol van de gemeenten

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor participatie. Zij hanteren twee uitgangspunten: ten eerste moet er een goede verdeling zijn van de lusten en lasten van windenergie, onder andere vertaald naar de Burenregeling. En ten tweede dat de windmolens als hefboom voor de Energietransitie worden ingezet, waarin iedereen mee moet kunnen doen. Dit sluit aan bij de kernwaarde van het programma Sociale Innovatie in de Energietransitie (SIE). Het hefboomprincipe krijgt vorm via het 25% aandeel in windmolens, het dividend wordt in de betreffende gemeente geïnvesteerd in lokale energieprojecten.

Bij de totstandkoming van de Burenregeling zijn bestuurders van gemeenten weliswaar betrokken, maar het gaat hier om een privaat aanbod, een bovenwettelijke regeling die NIET door de overheid is gepubliceerd. Het is een vrijblijvend aanbod voor gerechtigden om deel te nemen en geen recht. Bewoners die net buiten de regeling vallen kunnen geen bezwaar aantekenen.

Omdat wethouders worden aangesproken op projecten die binnen de gemeente plaatsvinden, is afgesproken dat ambtenaren goed contact onderhouden met bewoners die

ontevreden zijn. Zij geven daarbij duidelijk aan dat het participatiefonds formeel verantwoordelijk is en niet de gemeente. Wel staat het omwonenden vrij om een planschade-procedure te starten. De provincie vormt het loket voor de uitvoering van deze procedure, die volledig los staat van de Burenregeling.

Dilemma's bij het voorbereiden en uitvoeren van de Burenregeling

Bij windprojecten worden vaker afspraken gemaakt met burenen. Meestal krijgen de mensen die het dichtste bij de windmolen wonen de hoogste vergoeding. In de A16 zone is gekozen om alle opbrengsten uit alle windmolens jaarlijks in een pot te doen en die evenredig te verdelen over het aantal deelnemende adressen. Zodat een inwoner uit Zundert, waar het iets minder waait dan in Moerdijk, dezelfde vergoeding krijgt (gelijkheidsbeginsel).

Verdeelvraagstuk:

Wie mag wel en niet meedoen aan de Burenregeling? Omdat het lastig is om een grens te bepalen, is gekozen voor een duidelijke geluidscontour.

Uitzonderingen en scenario's:

Er zijn woningen in het gebied die binnenkort gesloopt worden, maar waar nog wel mensen wonen. Voor deze groep is een uitzondering gemaakt: zij krijgen een vergoeding voor niet-woning gebonden maatregelen zolang men naast een windmolen woont.

De exploitatietermijn is 25 jaar, maar tussentijds zouden er windmolens kunnen verdwijnen. Bewoners hebben recht op de vergoeding zolang de windmolen er staat, tenzij zij gebruik maken van een voorschot. Dan ligt het risico dan niet meer bij de bewoners, maar bij PFW die het voorschot betaalt.

Juridisch

Het uitgangspunt voor het opzetten en uitvoeren voor de regeling is *klantvriendelijk en ruimhartig*. Voor maatregelen die bewoners vergoed willen hebben is een standaard maatregelenlijst gemaakt, maar binnen Energie A16 is iemand apart verantwoordelijk gemaakt die maatwerk mag toepassen. Dit is een andere persoon dan degene die inhoudelijk en juridisch verantwoordelijk is voor de uitvoering van de regeling. Verder is besloten dat bewoners recht hebben op vergoeding van energemaatregelen die zij al hebben uitgevoerd. Peildatum hiervoor is het moment dat de overheid de locaties van de windmolens heeft vastgesteld. Vanaf dat moment konden mensen dus al op eigen risico aan de slag met het verduurzamen van hun woning.

Documentatie

Voor de Burenregeling zijn verschillende overeenkomsten opgesteld, zoals de Burenregelingsovereenkomst en de Voorschotsovereenkomst. Deze zijn terug te vinden op de Energiewerkplaatbrabant.

Juridische vastlegging

Deelnemers tekenen een juridisch bindend contract met Energie A16. De bewoners zijn hierbij de eerste belanghebbende. Indien er sprake is van een andere eigenaar dan dient deze het contract mee te tekenen. Als bewoners en/of eigenaren met het participatiefonds

in conflict komen, dan is in het contract opgenomen om eerst voor mediation te kiezen en daarna pas naar de rechter te gaan. Juridisch gezien staat het partijen echter vrij om direct naar de rechter te stappen. Gemeenten en ontwikkelaars worden gevrijwaard van aansprakelijkheid. In het contract wordt rekening gehouden met tussentijdse verhuizingen. De Burenregeling komt alle bewoners van de betreffende woning toe en blijft gekoppeld aan de woning. Bij verhuizing kan het contract worden overgedragen aan de nieuwe bewoners. Bij verkoop, verkoopt men het recht op de Burenregeling als het ware mee. Als een bewoner ervoor kiest om een voorschot aan te vragen dan wordt een voorschotovereenkomst getekend met Duurzame Financiering Energie A16.

Registratie en administratie

Vanaf het moment van aanmelden zijn de persoonsgegevens bekend en wordt alles digitaal geadministreerd en gecontroleerd. Na ondertekening van het aanbod/contract door bewoner(s) en eigenaar verandert de status van gerechtigde naar deelnemer. Bewoners krijgen persoonlijke informatie over de regeling, uitnodigingen voor besloten informatiebijeenkomsten, stand van zaken opbrengst, vergoedingen, declaraties, enzovoorts.

Rolverdeling

Konden ontwikkelaars de Burenregeling niet uitvoeren? Toen de regeling bedacht werd, was nog niet bekend waar de windmolens zouden komen. Toen de locaties bepaald waren, kwamen negen ontwikkelaars in beeld: een diverse groep van grote professionele bedrijven, kleine onervaren ontwikkelaars en een grondeigenaar. Het is een bewuste keuze om participatie in handen te leggen van de gemeenten en vertegenwoordigers uit de samenleving. Voor de uitvoering kozen zij voor BOM Renewable Energy, een professionele partij die gewend is om met ontwikkelaars samen te werken.

Hoofdrospelers in de Burenregeling

- Derk Hueting, projectleider van de Burenregeling, verantwoordelijk voor de klantreis in de pilot, communicatie en operationele aansturing van adviesbureau Susteen (zie hieronder);
- Joris van de Geest, directeur Participatiefonds Wind A16, verantwoordelijk voor de uitvoering van de Burenregeling incl. administratie en financiën;
- Jurgen Roovers, projectmanager bij de gemeente Breda en verantwoordelijk het initiëren en bekendmaken van de regeling;
- Martijn Messing, opdrachtgever vanuit het leerprogramma Sociale Innovatie in de Energietransitie (SIE) en strategisch adviseur in de Burenregeling;
- Moniek Schoofs, communicatieadviseur, coördinatie communicatie in Energie A16.

Conclusies en aanbevelingen

De Burenregeling van Energie A16 is een unieke en geslaagde vorm van bewonersparticipatie. Met de baten van de windmolens worden de energielasten verlaagd voor het milieu en de portemonnee van direct omwonenden van 28 windmolens langs de A16. Zo hebben ze niet alleen de lasten van hoge windmolens, maar ook de lusten.

Het animo om deel te nemen is hoog. Inmiddels (december 2020) heeft 80% van de rechthebbenden zich aangemeld. In een pilot met dertien omwonenden wordt ervaring opgedaan met de uitvoering van de regeling.

Helder en vroegtijdig communiceren met omwonenden is cruciaal.

De regeling kwam tot stand in samenspraak met alle betrokkenen. Ook met de tegenstanders.

Verandering komt van binnenuit de samenleving, maar het is belangrijk dat de overheid de regie pakt om de verandering mogelijk te maken.

Aanbevelingen:

- Zorg dat de overheid regie heeft over het participatieproces;
- Stel een projectteam samen dat verantwoordelijk is voor een goede uitvoering. En faciliteer dat team zodat het in staat is om gedurende een lange periode persoonlijk contact met de burens te onderhouden.
- Wees coulant en ruimhartig. (Geluids)overlast stopt niet bij de grens. Dus laat ook omwonenden voorbij gemeente of landsgrenzen meedoen met de regeling;
- Maak de regeling pas bekend als alle voorbereidingen getroffen zijn, denk aan een digitale loket, FAQ's, brochures, lijsten, contracten, etc; zodat je concrete antwoorden kunt geven op vragen;
- Beantwoord alle vragen en probeer zo goed mogelijk aan de wensen van de mensen tegemoet te komen;
- Tijdens bewonersavonden kunnen de emoties hoog oplopen. Zeker in het begin is het verstandig om te kiezen voor een combinatie van inloop met persoonlijk contact in plaats van een plenaire vergadering met een voorzitter.;
- Zorg bij bewonersavonden dat er voldoende deskundigen aanwezig zijn, zoals specialisten op het gebied van geluid, slagschaduw, natuur en milieu;
- Haak de betrokken wethouders en gedeputeerden goed aan, zodat zij de regeling begrijpen en op hoofdlijnen kunnen uitleggen aan hun inwoners. Kies er soms ook voor om met omwonenden te praten zonder dat bestuurders aanwezig zijn;
- Grijp op tijd in als een bewonersavond niet goed verloopt. Overleg met de aanwezigen hoe zij het overleg willen voortzetten (bijvoorbeeld op een ander tijdstip of met andere deelnemers).
- Maatwerkadvies blijkt lastig en kostbaar. Mensen hebben veel vragen. Soms is nader onderzoek nodig om goed te kunnen adviseren, vrijwel elke woning en woonsituatie blijkt uniek.
- Laat je goed informeren over alle juridische, fiscale en financiële wetten en regels die van toepassing zijn. En schakel deskundigen met specifieke ervaring zoals het opstellen van contracten.

Bronnen

- Algemene [downloads](#) Windenergie A16, met de energievisie, convenant en de green deal;
- Website Energie A16: <http://www.EnergieA16.nl>;
- Handleiding Burenregeling;
- Boek De Omwenteling, Reinout de Vries en Ton Baetens, 2020.